

Den frodige stenhave

Lone og Arnes have er en fortælling om, hvordan man diskret placerer 250 tons sten i en almindelig parcelhushave, så det først og fremmest er planterne, man får øje på.

TEKST: FRANK KIRKEGAARD, HAVEARKITEKT

Lone og Arne er inspireret af den japanske havekunst med ro og balance i farve- og plantevalg. De lægger vægt på, at opbygningen er asymmetrisk.

Plan over haven

Stien ned mod drivhuset er lagt med piksten med trædepude, *Leptinella*, mellem fugerne.

Den snoede sti langs med huset er afgrænset af trefliget gummipude, *Azorella trifurcata*, på stenene.

Havens største bassin foran Busstoppestedet.

Træterrasse med udsigt ind i haven fra øverste terrasse.

Den lille plæne i midten af haven med kigget ned mod huset.

Her er vi

Lone og Arne Astrups have, Astruphaven, i Videbæk mellem Herning og Ringkøbing.

Huset blev bygget i 1977, men haveinteressen begyndte for alvor for 20 år siden. Da meldte de sig ind i Haveselskabet og begyndte at tage til "Åbne Haver". Parret er i haven hver dag fra 1. marts til 1. november.

Besøg haven:

Astruphaven holder "Åben Have" i samarbejde med tre andre haver i Videbæk. Se mere på astruphaven.dk.

Astruphaven i Vestjylland er noget helt specielt. Allerede ude fra vejen springer planteglæden i øjnene. Parcelhuset med de hvide mursten ligger godt hævet over fortovet, og den smalle skråning ned mod vejen er fyldt op med formklippede buske og træer. Nedenunder er der frodige øer af trefliget gummipude, der smyger sig omkring stenene og danner en tæt, grøn og bølgende organisk form. Vi er i juli måned. En enkelt rododendron knalder igennem med pink, men ellers er det primært stenene og de grønne farver og former, der tegner forhaven. På et lille skilt ved indgangen står der: "Det her er meget eksotiske planter, selvom det ligner ukrudt!" Skiltet er helt unødvendigt. Den veltrimmede have vidner om, at ejerne ikke blot er glade for planter, men også forstår at udnytte deres egenskaber på en flot og overbevisende måde. Her er der tydeligvis ikke noget, der er overladt til tilfældighederne.

Planter, sten og vand

Selve haven er kun omkring 650 m², men alligevel er det lykkedes at få plads til flere terrasser og hytter, drivhus og forskellige gode siddepladser. Foruden vandopsamling, voliere og vandhuller. Og ja, 250 tons sten. Når samlerglæden er stor og pladsen begrænset, gælder det om at være kreativ. Og det er Lone og Arne. De har placeret de fleste opholdspladser i havens periferi, så de kan sidde og kigge ind i haven, og de har valgt at samle på små planter, der vokser meget langsomt. Ved hjælp af stenene og takket være det skrånende terræn i haven kan de dyrke planter i flere etager, og de udnytter flittigt hver en sprække mellem stenene. Der er mange sten, men de er gravet godt ned i jorden og lagt ind imellem hinanden med planter imellem, så det ser ud som noget, der har ligget i haven i en evighed. Mosset, der får lov at brede sig på stenene, understreger det naturlige, selvgroede look, og de små formklippede træer og vandhullerne får det hele til at ligne et landskab i miniformat med klipper og søer.

En sydbøg, *Nothofagus*, vrider sig op mellem nogle store natursten. Den ser ud, som om den altid har stået i haven, men den er kun 16 år gammel.

Kører langt efter de rigtige

Vandhullerne har de tjek på. Det er blevet til 26 krystallklare skovsøer i mikroformat, der er spredt ud over hele haven. Stenene er der også styr på. Bortset fra enkelte særlig store sten, der ankom på lastbil, har de egenhændigt hentet de resterende ca. 250 tons sten ved hjælp af anhænger, sækkevogn og et godt øje for, hvor de kunne finde sten i omegnen. Stenene ligger godt, hvor de ligger, og der er ikke planer om flere. Planterne har de til gengæld ikke noget samlet overblik over.

»Vi har nok udnyttet hver kvadratmilimeter,« konstaterer Lone. »Vi går ikke op i, hvad planterne hedder. Jeg kan selvfølgelig se, om det er en bregne eller en hosta, men jeg kender ikke de latinske navne. Vi har snart så mange, så jeg ved ikke, hvordan jeg skal have alle de navne inde i hovedet.«

Lone og Arne er for længst holdt op med at tælle, hvor mange forskellige planter de har. De er samlet ind over en lang årrække på plantemarkeder i Danmark, Sverige, Tyskland og Holland. De kører gerne langt for at få fat i de helt rigtige planter.

Passion for planter

Parret elsker fuglene og fodrer dem hele året. Og det på trods af, at det går hårdt ud over den lille græsplæne, og Lone må leve med evig angst for, at de gumpetunge duer skal sætte sig på en af hendes elskede planter fra slægten *Dysosma*. Og det forstår man godt, når man får at vide, at den ganske vist raffineret tofarvede, men også kun ti cm høje bladvækst har kostet 500 kr. *Dysosma* er sammen med *Syneilesis* Lones favoritplanteslægter, som hun ivrigt samler på. De er begge ukendte for de fleste haveejere, men planterne er vitterlig imponerende med deres store blade, der fås i et utal af former, og som ofte er flerfarvede og spættede.

Arnes passion er stenbedene og alt, hvad der kan gro i dem, men der er specielt mange hostaer, lave græsser og bregner, og så er der også de forskellige

minitræer rundtomkring i bedene, som stammer fra heksekoste på træer i normal størrelse.

Frodige bladplanter

I haven er der mange forskellige små planter, men også store træer, der giver skygge. Langs husgavlen er stemningen fortættet som i en skov. Der er ikke mange blomster, men til gengæld en masse frodige bladplanter.

»Vi har altid syntes, at blomster kun er flotte en kort periode, så derfor har vi satset meget på, at det er planternes former og farver, der skal give nuancerne her i haven,« understreger Lone. »Fra den gule og over i den grønne og blå. Og så den der meget mørkerøde som en kontrast til dem.«

En overdækket siddeplads (kaldet Busstoppestedet) vender ryggen til vejen og har front mod havens stensætninger og et stort havebassin, så man her kan sidde og betragte de mange detaljer, mens man lytter til fuglene. Her kunne man let sidde i timevis for rigtig at få de mange indtryk til at bundfælde sig, men haven langs gavlen er, på trods af de mange fine detaljer, i virkeligheden mest en passage frem til den egentlige have.

Plænen samler haven

Græsplænen foran huset ligger som en scene i et lille amfiteater. Omkring plænen skråner terrænet opad, og niveauforskellen understreges ved hjælp af stensætninger og forskellige små bygninger, der ligger langs skellet. Haven er indrettet sådan, at man ikke skal kunne stå på græsplænen og se det hele, og plænen er langsomt skrumpet ind, i takt med at både haveglæden og plantesamlingen er vokset. Sidste år røg endnu en stump, da deres nye havestue blev bygget, men den sidste rest er fredet, bedyrer Lone.

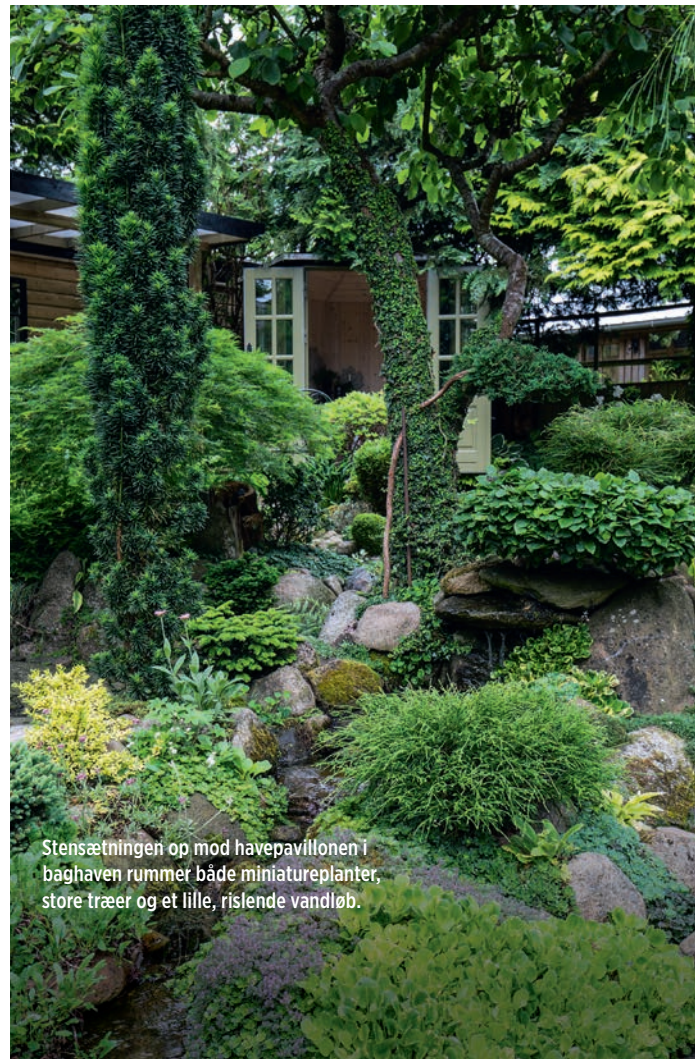
»Græsplænen er der egentlig for at binde det hele sammen. Der skal helst ikke tages mere af græsplænen nu,« som hun siger. Det er også på plænen, at de har fuglefoderpladsen, der ligger som ▶

Denne gøgeurt trives også i haven.

Stensætningen op mod havepavillonen i baghaven rummer både miniatureplanter, store træer og et lille, rislende vandløb.

en flad sten i græsset, og her er en livlig aktivitet af fugle, der optræder med at flyve frem og tilbage. Lyden af fuglestemmerne får en eksotisk undertone takket være de livlige kanarifugle, der flittigt supplerer med både kvadder, tikker og triller fra havens voliere.

Klemmer nye planter ind

Lone og Ames haveinteresse begyndte lige så stille, efter at de havde renoveret et forvokset bed uden for soveværelsesvinduet. Det gik godt, og de begyndte at besøge åbne haver for at se, hvordan andre havde grebet det an, og på den måde voksede interessen langsomt, men sikkert. Selvom haven nu er fyldt til bristepunktet, tager de stadig på havebesøg for at få inspiration.

Der kommer da også en jævn tilgang af nye planter, selvom haven egentlig er fyldt op. Hvis planterne bliver for store, sætter de dem i potter og sælger dem, når de holder "Åben have". Det giver en smule luft.

»Når vi tager på plantemarkeder, så kan vi jo ikke lade være med at tage planter med hjem. Så det er jo en evig kamp med at passe på og holde igen,« siger Lone og griner.

Her køber de planter:

- **Hosta:** Enemærkets Hostahave ved Ringkøbing, enemærkets-hostahave.dk.
- **Bregner:** Bregnedamen i Brede, kirstinsbregner.dk.
- **Dvægræser:** Herman Geers dwerg & miniatuurplanten, hgeers.nl.

Plantemarkeder:

- Bangsbo Blomsterfestival ved Frederikshavn i juni.
- Plantemarked i Geografisk Have i Kolding, grundlovsdag.

4 favoritter i haven

Hosta 'Praying Hands' er en helt unik sort af hosta, der blev introduceret i 1996. Bladene er smalle og spidse og folder sig ikke helt ud. De har tydelige ribber og en tynd, cremefarvet kant. Planten bliver ca. 40 cm høj og næsten lige så bred. Den får lilla, klokkeformede blomster.

Rundfinnet radeløv, *Asplenium trichomanes*, er en yndig, lille bregne, der trives i et stengærde med skygge, når først den er etableret. Arten forekommer på flere kontinenter. Den er hjemmehørende i Danmark, men findes kun enkelte steder i den danske natur, så den er fredet.

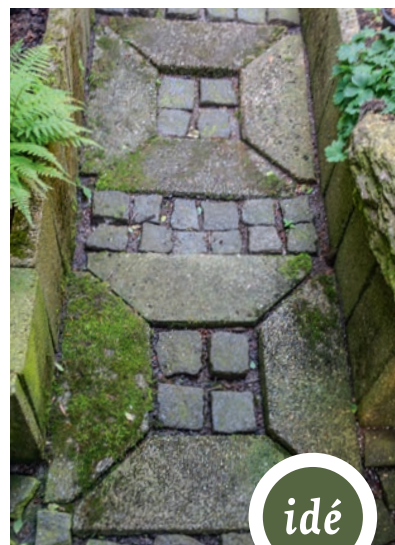
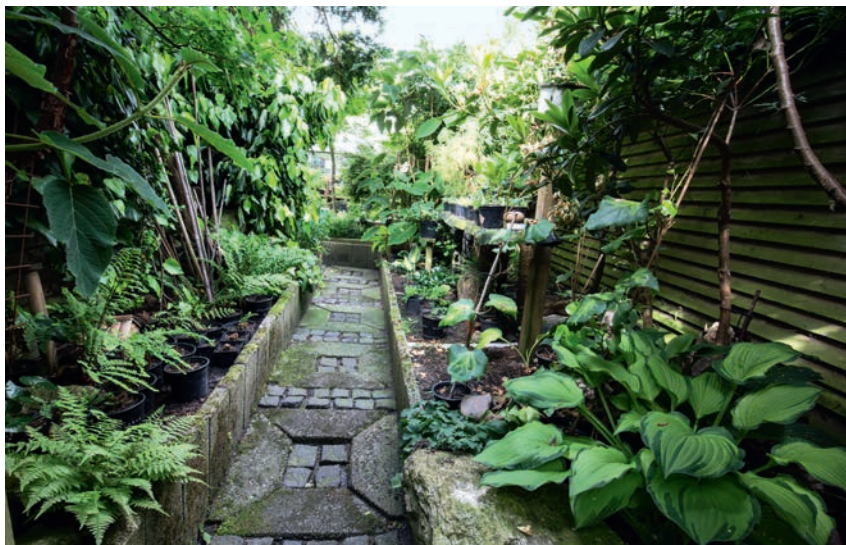

Dysosma pleiantha, her en brogetbladet form. *Dysosma pleiantha* stammer fra Kina, hvor den vokser i skove, langs vandløb og på skræninger 400-1600 m over havet. På de naturlige voksesteder kan den blive op til 60 cm høj – i sjældne tilfælde 80 cm. Nogle forskere mener, at arten bør høre til slægten fodblad, *Podophyllum*, og den kan derfor findes med det botaniske navn *Podophyllum pleianthum*. Begge slægter hører til berberisfamilien.

Syneilesis palmata. Denne art er hjemmehørende i Japan og Korea, hvor den vokser i skovområder. De store, snittede bladplader er silkehårede og har et sølvagtigt skær, indtil de folder sig ud. Planterne kan blive op mod en meter høje. Slægten *Syneilesis*, som omfatter seks arter, hører til kurvblomstfamilien. Arterne har ikke danske navne, men bliver kaldt paraplyplanter.

idé

Genbrug fliserne

Knækfliser havde deres storhedstid i 60'erne, hvor de blev brugt som kant på forhøjede bede. Her er de gamle, patinerede fliser genbragt på en ny måde sammen med chaussésten, så de sammen danner en smal sti med et fint læggemønster.

Snup idéerne

Vand i murerbaljer

Nogle af de mange vandhuller i haven er lavet ganske enkelt ved at fylde vand i en murerbalje og så placere sten og planter rundt om kanten af baljen, så den ikke ses.

Ligesom de andre vandhuller i haven er vandet klart og rent. Det skyldes, at der ikke er fisk i vandet. Til gengæld er der masser af dafnier, vandlopper, vandsnegle og haletudser.

idé

Postkasseskjul

En brogetbladet kæmpevedbend, *Hedera colchica*, camouflerer postkassen effektivt, så den er indrammet året rundt.

idé